

Eesti Sporditeabe Sihtasutus

Uurimistöö aruanne
Kultuuriministeeriumile

SPORDIEHITISED JA LIKUMISPAIGAD EESTIS

Töö teostaja: Tallinna Pedagoogikaülikooli

Spordisotsioloogia Labor

Töö teaduslik juhendaja: Mait Arvisto

Töö teostajad:

Joe Noormets

Kalju Paju

Riin Undusk

Tallinn 2003

SISUKORD

SISSEJUHATUS

1. SPORDIEHITISED JA LIIKUMISPAIGAD

SPORDISÜSTEEMIS 2

1.1 Spordiehitiste ja liikumispaikade osatähtsus spordi arendamisel 5

1.1.1 Lähiliikumispaidad 7

1.2 Spordiehitiste võrgu arendamise strateegiad 10

1.3 Spordiehitiste edendamise probleematikat Eestis 12

2. UURIMUSES PÜSTITATUD ÜLESANDED 17

3. UURIMUSE METOODIKA JA ANDMEKIRJELDUS 17

4. SPORDIEHITISTE JA LIIKUMISPAIKADE VÕRGU

ARENDAAMINE 21

4.1 Spordiehitiste võrk ja selle perspektiivne arendamine 21

5. JÄRELDUSED 29

KASUTATUD KIRJANDUS 31

LISAD 33

SISSEJUHATUS

Spordi ja liikumisharrastuse mitmekordne laiendamine Eesti elanikkonna seas on saamas lausa eksistentsiküsimuseks, sest infotehnoloogia võidukäik on muutnud eluviisi veelgi istuvamaks, tehnika ja tehnoloogia jätkuv kiire areng vähendanud kehalist koormust tööl ja hõlbustanud olmetoimetusi. Lisandunud pole mitte ainult mugavusi, vaid ka hukatuslikke ajaviitemooduseid ja hälbivat käitumist (narkomaania, alkoholism, kuritegevus, aids jms.). Sellele kõigele on vaja midagi vastu seada, millegi reaalsega ja tugevdavaga asendada. Sportimine on end niisuguse vahendina igati tõestanud, lisades elurõõmu ja –jõudlust ka tervetele ja tugevatele. Ka spordisaavutused aitavad elada ja välja elada, tõstavad nii vajalikku eneseväärikust ja tugevdavad identiteeti.

Eelöeldu pole uudiseks, kuid omab sügavat sisu, millest lähtuvalt on praktikas liiga vähe ära tehtud, sest spordi- ja liikumisharrastust peetakse ühiskonnas põhiliselt mitmendajärguliseks vajaduseks.

Sportimise levik eeldab kaasaegseid spordiehitisi ja -paiku, ning seda adekvaatselt elanike vajadustele. Valdav enamik meie inimestest jääb võlgu vastuse küsimusele: “Kus on sinu sportimispaik?”. Sest sobivat harjutuspaika, meelispaika pole või on seda raske leida. Saavutussport esitab oma spetsiifilisi nõudeid...

Viimastel aastatel on renoveeritud ja rajatud kümneid spordiehitisi, väljakuid jms, kavandatakse uusi. Vastvalminud ja uuenenud rajatised on enamjagu leidnud efektiivset kasutamist, kuid mitmedki neist pole end õigustanud ega leia piisavalt rakendust ning osutunud majandamiselt ülejõu käivateks. Koolide sportimisvõimalused on kesised ning neist paljudel koolidel puudub spordisaal hoopiski. Selles teatud määral pingelises puuduse olukorras, kus mistahes sportimispaiga lisandumine näib olevat tervitatav, sünnivad suvalised kampaaniad väljakute, tervisekeskuste, jäähallide jms. ehitamiseks. Taoliselt kujunenud prioriteedid põhinevad paraku subjektiivsetel otsustustel, sest ülevaatlik andmestik spordibaasidest on seni puudunud (teatavasti läks kaotsi ka põhjalik nõukogudeaegne kartoteek), rääkimata olemasoleva andmestiku kontrollimisest ja diferentseeritud analüüsist. Puudub ka põhjendatud kontseptuaalne visioon spordiehitiste ja sportimispaikade võrgustiku arendamiseks.

Käesolevas töös on püütud teha algust spordibaaside andmestiku analüüsiga, eeskätt baaside läbilaskevõimet diferentseeritult aluseks võttes ja elanike sportlikke liikumiseelistusi arvestades. Uurimus peaks andma põhimõttelise vastuse küsimusele – mis liiki sportimispaiku ja kuhu oleks vaja ehitada? On püütud formuleerida kontseptuaalseid seisukohti spordibaaside võrgu edasiarendamiseks ja vastavate prioriteetide määratlemiseks.

Lõpptulemusena, antud töö rakendusliku jätkuna, peaks jõudma Eestis spordiehitiste ja sportimispaikade võrgu arendamise strateegilise kontseptsioonini, mis oleks riikliku spordipoliitika osaks ja orientiiriks kohalikele võimuorganitele spordiehituslike otsuste tegemisel. Ühtlasi teeniks korrastatud andmebaas ja ülevaade rajatiste teenindusvõimsustest olulist lüli tagasiside kindlustamiseks spordi korraldamisel, juhtimisotsuste ja spordi vajaduste põhjendamisel.

1. SPORDIEHITISED JA LIIKUMISPAIGAD SPORDISÜSTEEMIS

1.1 Spordiehitiste ja liikumispaikade osatähtsus spordi arendamisel.

Spordi areng sõltub teatavasti üsna paljudest objektiivsetest ja subjektiivsetest teguritest alates üldist keskkonda moodustavatest nagu kliima ja geograafilised iseärasused, majanduse ja hariduse tase, sotsiaalne süsteem ja kultuuritraditsioonid jms. ning lõpetades spordispetsiifiliste tingimustega (spordi organisatsiooniline ja võistlussüsteem, spordikaader, spordibaasid, spordivarustus ja –inventar jms)

Esmapilgul tundub spordiehitiste osa spordi arendamise ühe põhitingimuseks üsna ilmne, kuid reaalses elus leidub ka otsustajate hulgas teisitimõtlejaid, kes väidavad, et sportida saab ju ka lihtviisil, mistahes liikumist võimaldavat ruumi kasutades. Paraku on uurimused näidanud, et tänapäeva elustandardi juures sellest ei piisa ning regulaarselt ja aastaringelt harjutavate inimeste arv korreleerub üldjuhul meie kliimaatilistes tingimustes sisebaaside läbilaskevõimega. Ka tunduvalt soojema kliimaga Inglismaal on fikseeritud (C. Gratton, P. Taylor, 2001) kindel tendents spordi ja liikumisharrastuse osakaalu nihkest sisebaaside poole. Meie oludes võib ka lisada, et välisaladel harjutajad kasutavad sisebaase mõningal määral rohkemgi kui sisealade tegijad välitingimusi.

Spordiehitiste ja -rajatiste osatähtsust spordi arendamisel võib ilmetada ühe konkreetse näitega. Selleks näiteks on SLV “Kuldne Plaan”, mille põhimõtete järgi arendati vanades liidumaades 1960. aastast alates 30 aasta jooksul sportimistingimusi. Plaani algatajaks ja eesvedajaks oli Saksa Olümpiaselts /Deutsche Olympische Gesellschaft/ DOG ning see spordipoliitiline dokument sai ajapikku spordirajatiste infrastruktuuri planeerimise, rahastamise ja väljaehitamise peamiseks juhendiks. Algselt oli see suunatud eelkõige noorsoole – koolieelikutele ja üldharidus- ning kutsekoolide õpilastele. Plaani kohaselt ehitati kõigepealt välja koolide mänguväljakud ja spordiplatsid ning -saalid. Hiljem laiendati plaani ja seati eesmärgiks ülemaalse spordibaaside infrastruktuuri väljaehitamine ning selle eelarve tõsteti 6,3 miljardilt DEM-ilt 17,4 miljardi DEM-ini. Plaani koostamisele ja realiseerimisele kaasati liidumaade linnad ning kohalikud omavalitsused, kelle kasutada anti 63% kogu eelarvest. Täna on sellele rahale lisaks eraldatud veel 20 miljardit DEM-i investeringuteks spordirajatistesse. “Kuldse plaani” algatatu muutis teiste aktsioonide toel (Trimmi aktsioon) järgneva 30 aasta jooksul Saksamaa

spordielu tundmatuseeni. Koolisport jõudis uuele tasemele, spordiharrastajate arv kasvas ja harrastamine muutus organiseeritumaks. Saksa Spordiliidu (Deutscher Sportbund) liikmete arv neljakordistus ja 1989 aasta statistika andmetel oli 30% kogu Saksamaa elanikkonnast spordiklubide liikmed. Kasvas ka omal käel liikumise ja spordiga tegelejate hulk. Mitmete uurimuste andmetele tuginedes võib öelda, et 60% Saksamaa elanikkonnast tegeleb mingil määral liikumise ja spordiga. Ilmselt võib “Kuldset Plaani” pidada näiteks sellest, millist aktiveerivat mõju elanikkonnale võib avaldada asjakohaste spordirajatiste olemasolu ning kerge kättesaadavus.

“Kuldne Plaan”, mida aktsepteeriti ja mis oli paljude aastate jooksul spordirajatiste ehitamise baasdokumendiks, oli märkimisväärne ka oma linnaehitusliku planeerimise detailides. Selles spordirajatiste ehitamise kontseptsioonis toodi ära spordiehitiste paiknemise territoriaalsed põhimõtted (koolide ja elurajoonide vahetu lähedus, hea ligipääsetavus jms) ja normatiivid ehk erinevad sportimispinna piirväärtused elaniku kohta. Tänapäevaks on toonased normatiivid vananenud, kuid nende kasutamine omal ajal oli arukas. Nii õnnestus SLV-s luua spordirajatiste infrastruktuur, mis on ka rahvusvahelises võrdluses arvestatav.

Sportimispaik peab vastama elanike erinevate gruppide sportimisvormi (spordialade) eelistusele, sobituma töö- ja elurežiimi, olema turvaline, keskkonda säästev ja sotsiaalselt vastuvõetav ning vastama tänapäevasele elustandardile (kujunduse, hügieeni, tehnilise varustatuse, lisateenuste jms. poolest), kusjuures rahvusvaheline tipp-sport esitab teatavasti kõrgendatud spetsiifilisi nõudeid.

Spordi tarbimise muutuste mõjuritena ajas ja ruumis tõstavad analüütikud sageli esile just transpordi ja meedia arengut (J. Maguire, G. Jarvise, 2002)

Spordibaase liigitatakse üsna mitmeti, mitmel alusel – otstarbe, paiknemise, suuruse, loodusesse suhte jms. järgi. Viimase kohaselt eristavad põhjanaabrid näiteks tehiskraanide (saalid, ujulad jms.), loodusesse kohandatud (spetsiaalrajad, välisujulad, hüppemäed jms.) ja looduslikke (matkarajad, orienteerumismaastikud jms.) sportimispaiku. Statistikaandmetes tuuakse tavaliselt välja spordisaale, spordihalle, ujulaid, staadione, mänguväljakuid, lasketiire, püsiradu jms. oma mitmete alajaotustega. Viimasel ajal kajastuvad arenenud riikide statistikas ka spordibaaside kvaliteedinäitajad, teenuste liigid, abiruumid, tehnilised vahendid, omanikud jms. See põhinäitajate kompleks sisaldub ka Eesti uues spordibaaside registris. Omaette grupi moodustavad looduses liikumise piirkonnad (pargid, metsad, veekogud jms.), mis vajavad kinnistamist sportimise maa-aladena regiooniti.

Lähtudes kurvast statistikast, mis näitab, et Eesti elanikkond harrastab sporti loiult tuleks taotleda spordiharrastuse elavdamist ja kandepinna laiendamist. Põhirõhk tuleks sellisel juhul asetada harrastus- ja laste ning noorte sportimistingimuste parandamisele, milles on nn lähiliikumispaikade osa strateegilise tähtsusega. Lähiliikumispaikade olemasolu aitab hoida kokku aega ja toob spordi juurde ka suhteliselt mugavad inimesed.

1.1.1 Lähiliikumispaid

Lähiliikumispaid on liikumis- ja spordipaigad mis asuvad, elamurajoonide lähiümbruses ja mida kasutavad peamiselt selle piirkonna elanikud igapäevaseks liikumiseks ja sportimiseks. Lähiliikumispaid asub inimese igapäevases tegevuskeskkonnas, kodu naabruses. Lähiliikumispaid koosnevad eraldi lastele ja noortele mõeldud sportimis- ja mängupaikadest, aga ka harrastus- ja tervisespordiks mõeldud spordisaalidest, -väljakutest, liikumis- ja sportimisaladest. Lähiliikumispaid kujunevad paljuski välja kohalike elanike initsiatiivil (osalistuv planeerimine). Eriti selgelt avaldub see maapiirkondades ja väiksemates alevikes ning linnades, kus vabadel maatükkidel kujunevad kohalike elanike (tihti ka laste) algatusel välja mänguväljakud, loodusliikumise-, suusa- ja jooksurajad ning muud sportimispaigad. Linnades on säärase initsiatiivi võimalused piiratud, kuid ka linnades võib märgata spontaanselt väljakujunevaid laste ja ka täiskasvanute mängimis-, liikumis- ja sportimispaiku.

Mõistel lähiliikumispaid on ka teine tähendus. Selle all mõeldakse ka neid sportimispaiku, mis asuvad koolide, lasteaedade ja töökohtade läheduses, kus inimesed veedavad suure osa oma igapäevasest ajast. Seetõttu ei tule mõistet lähiliikumispaid vaadelda kui teatud kindlat kogumit spordirajatisi elamukvartalites, vaid kui planeerimispõhimõtet, mille järele spordirajatised ehitatakse sinna, kus on elanike kontsentratsioon suurem. Selle määratluse järgi asub lähiliikumispaid inimese igapäevase liikumise ja tegevuse alas (vt joonis 1).

KOGU LINN
PÄEVANE TEGEVUS JA LIIKUMISALA
NAABRUS
KODUHOOV

JOONIS 1. Linnaelaniku elukeskkond (Aura 1982).

Lähiliikumispaikade omadusi ja suunitlust võiks iseloomustada järgmiste tunnustega, need on:

- enam mitmeotstarbelised kui ühe spordiala kesksed
- enam vabalt kasutatavad kui asutuse tüüpi
- enam olemasolevat vaba ruumi kui mingi spordiala reeglitest ettenähtud mõõtmeid järgivad
- enam kerged kui ehitustehniliselt keerukad ehitised
- enam ilma teenindava personalita kui teenindava personaliga
- enam kõigile vanuserühmadele sobivad, perede koostegutsemist soosivad kui kindlatele vanuserühmadele mõeldud

Lähiliikumispaikadele esitatavate nõuete ja tingimuste seas on ka turvalisus, loodusesõbralikkus, esteetilisus, mugavus, kerge ligipääsetavus. Nende paikade ehitamisel tuleb arvestada minimalistlikke põhimõtteid ja sulandada paigad loodusse või keskkonda. Mõõtmelt ja varustatuselt ei pea need vastama võistlusspordi nõuetele. Lähiliikumispaijad peaks olema põhiliselt tasuta või sümboolse tasu eest kõigile soovijatele vabalt kasutatavad. Neis peaks olema ka seltskondliku koosviibimise ja mängimisvõimalused ning vahendid. Lähiliikumispaijad võiksid paikneda parkmetsades, parkides, koolide ja lasteaedade territooriumidel samuti majahoovides ja muudel selleks eraldatud aladel. Koduhoovides asuvad liikumispaijad on mõeldud eelkõige väiksematele lastele ja peavad andma võimaluse igapäevase loomuliku liikumisvajaduse rahuldamiseks

Soome eeskujust lähtuvalt võiks meie tingimustes lähiliikumispaiadena vaadelda:

- teid ja tänavaid, kus saab sõita jalgrattaga, rulluiskudega jms.
- jooksu ja terviseradu
- kergejõustiku soorituspaiku (kuulitõuke sektorid jms.)
- väiksemaid saale võimlemiseks (aeroobika jms) jõutreeninguks
- pallimängu väliväljakuid/liuvälju ja tenniseseinu
- rula, rulluisu ja rataste spets. radu
- väiksemaid platse, mis sobivad petanki, minigolfi ja muude selliste mängude jaoks
- pallimängusaale
- suusaradu
- maa-alasid loodusliikumiseks

Lähiliikumispaiade kavandamisel lähtutakse lapse arengust ja kohanemisest keskkonnaga. Kodu ümbrusest algab lapse iseseisev maailmaavastamine. (Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2004, Valtion Liikuntaneuvosto). Esimene koht kus laps mängimas ja liikumas käima hakkab on koduõu. Järgmised kohad, kuhu omapead või koos heakaaslastega mängima minnakse on naaberhoovid, mis asuvad kodu vahetus läheduses. Lapse kasvades liikumisala, milles ta päeva jooksul tegutseb laieneb ja võib väiksemates kohtades õige pea haarata kogu asustatud punkti ja selle ümbruse. Suuremates paikades piirdub see siiski vaid mingi piirkonnaga koduümbrusest. Kui suureks lapse päevase liikumise ala kodu ümbruses kujuneb, sõltub otseselt mängu-, spordi- ja liikumispaikade asukohast ja juurdepääsuvõimalustest. Mida lähemal kodule need asetsevad seda turvalisem ja ajasäästlikum nende külastamine on.

Lapse maailmaavastamise protsess jätkub kooli minnes. Igapäevane liikumisala laieneb koolitee, kool ja nende ümbruse võrra. Seal kujunevad välja ka uued mängu ja sportimispaigad. Sellele järgneb kogu oma kodulinna tundmaõppimine jne.

Ülaltoodud põhimõtetele tuginedes on Soomes välja töötatud lastele mõeldud liikumispaikade võrgustiku planeerimise ja väljaarendamise lähtekohad, milles arvestatakse:

- kodu lähedust

- lähiliikumispaiikadele peab olema tagatud hea ja ohutu juurdepääs
- erinevate vanuserühmade vajadusi
- laste arengu vajadusi; hea ümbruskond liikumiseks on see, mis võitab arvesse eriealiste laste lähtekohti maailma avastamiseks
- liikumis- ja sportimispaigad tuleb kavandada ning paigutada nii, et need toetaksid last oma kodukandi ja -linna avastamisel ning elukeskkonnaga kohanemisel.
- laste liikumispaigad peaksid olema mitmeotstarbelised ja kasutatavad aastaringselt
- lähiliikumispaiikade asumise piirides tuleb toetada laste omaalgatuslikku liikumist ja tagada selle turvalisus

1.2. Spordiehitiste võrgu arendamise strateegiad

Spordiehitiste ja sportimispaikade võrgu arendamine eeldab lähtumist sotsiaalse keskkonna üldistest arengutest ning sportliku liikumise laiendamise teede ja perspektiivide tundmist. Spordi strateegiliste arengukavade läbivaks jooneks on tavaliselt lähtumine inimesest, võimalikult paljude elanikkonna gruppide vajadustest, kusjuures sageli asetatakse eraldi rõhk mõnele sihtrühmale. Nii näiteks sisaldab Soome sportimispaikade arendamise strateegia riigi tänase päeva spordipoliitika prioriteete – need on laste ja noorte sportimisolude parandamine ning tervist edendava liikumiskultuuri arendamine (Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2004, Valtion Liikuntaneuvosto). Seejuures kavandatakse sportliku liikumise võimaluste lisamist igapäevase elutegevuse ruumi järgival, mis eristab sportimisvõimaluste loomist elumaja vahetus läheduses (nn. hoovisport, peamiselt lastele), elamukvartalites (noorukid ja täiskasvanud), linnaosades, linnas (asumis) tervikuna ja lähipiirkonnas. Eesmärgiga haarata regulaarse ja piisava kehalise koormusega sportliku liikumisega (just see annab elujõudu ja teovõimet) võimalikult palju elanikke on spordiehitiste püstitamisel järgitud (vaatamata puudujääkidele) esmajoones rahva üldise spordiõpetuse (koolide kehalise kasvatus) vajadusi ja umbes sajandivanuses praktikas on saanud spordisaalid ja –väljakud kindla koha õppeasutuste hoonetekompleksis. Teise tasandina on püstitatud spordirajatise võistlusspordi tarvis vastavalt riikide ja piirkondade sporditraditsioonidele, suurvõistluste korraldamise nõuetele jms. Kolmandat järku ehitusmotivatsioon kuulub tervisespordile ja

sportlikule meelelahutusele, mille ajal on sündinud ja sünnivad mitmeotstarbelised tervisekeskused, aeroobika- ja jõusaalid, keegli- ja petankiväljakud, rularajad jms.

Saavutusspordi vajadused täpsustuvad juba üleriigilise koordineerimise tasandil, mis eeldab ka riikliku toetuse suuremat osakaalu nende objektide püstitamisel.

Seega spordiehitiste ja sportimispaikade võrgustiku kavandamise lähtekohaks on spordi arengu strateegilised põhieesmärgid – meil Eestis kogu rahva kehaline vormisolek ning sportlik eneseteostus kuni rahvusvahelise edu taotluseni. Nende kõige üldisemate sihtide saavutamiseks püstitatakse alaeesmärke (mõnede sihtgruppide- naised, noored, üle keskea mehed jms. kaasamiseks, teatud sportimisvormide levitamiseks jne.) teatud perioodideks, millega kaasneb ka vastavate tingimuste loomine.

Sportimistingimuste loomine tervikuna, sealhulgas spordirajatiste püstitamine, sõltub nii kvantiteedilt kui ka kvaliteedilt riigi või piirkonna majanduslikest võimalustest, on mõjutatud eluviisi ja väärtushinnangute trendidest, poliitilistest eelistustest ning peab lähtuma nii hetke põhivajadustest kui ka paikkonna tulevikuprognosidest.

Sportimispaikade süsteemsel kavandamisel peetakse oluliseks arvestada vähemalt järgmist:

- 1) spordialade harrastamise struktuuri erinevate sotsiaal-demograafiliste gruppide lõikes,
- 2) olemasolevat spordirajatiste läbilaskevõimet rajatiste liikide ja paikkondade lõikes,
- 3) spordi eri tasemete (tipp-, võistlus- ja tervisesport) spetsiifilist nõudlust,
- 4) asustustihedust,
- 5) elanike päevast ja nädalast liikumisruumi, transpordivõimalusi,
- 6) rahalist ressursi täna ja tulevikus, sh. eksploatatsioonikulude katmist,
- 7) spordiliikumise ette seatud põhieesmärke (näiteks - mida on vaja ehitada, et kahekordistada elanike regulaarset spordi- ja liikumisharrastust?),
- 8) sportimiseks vajalike maa-alade võimalikkust
- 9) seostumist piirkonna arengukavadega.

C. A. Bucher, M. L. Krotee ja J. Olson (1997) rõhutavad väga mitmekülgse info (nõudlus ja selle trendid, seadusandlus, traditsioonid, standardid, keskkonna tervislikkus, jms.) vajalikkust spordiehitiste võrgu planeerimisel.

Spordirajatiste võrgu loomisel on kasutatud üsna laialdaselt ka planeerimise normatiive (näiteks 1 ujula 10000 elaniku kohta, 1 staadion 40000 kohta jms.) millest meile tuntud nõukogudeaegne SNIP, kuid mida on ühel või teisel kujul kasutatud pea kõikides spordimaades (Saksamaal, Inglismaal, Soomes jt.). R. E. Manning (1999) peab norme vajalikuks ka baaside ülerahvastamise (millega kaasnevad mitmed muud ohud) vältimiseks. Jäigad normid on sattunud aga juba ammu tugeva kriitika alla, pigem saab tänapäeval rääkida soovituslikest normatiividest miinimumnõuete tasemel. Eestis neid norme pole, ei ehitiste ega ka maa-alade suhtes ning ilmselt võib paremal juhul prognoosida sportimiseks hädavajalike maade tagasiostmist linnade poolt.

Nn. heaolupoliitika (*welfare politics*) aspektis üldistavad arenguid Inglismaa näiteil B. Houlihan ja A. White (2000) eristades perioode 1950-70, 1970-90, ja 1990. edasi: suurenenud on individuaalsete valikute osa; riigi sekkumine, mis vähenes tunduvalt keskmisel perioodil, on suurenenud, eriti koordineerimise mõttes. Spordipoliitikas on kalduvus rekreatiivselt spordilt (tervise spordilt) tippspordi toetamise poole.

Eesti spordirajatiste optimaalse võrgustiku loomise suhtes võiks vähemalt lähimat 5.aastast perioodi kavandada kui teravate disproportsioonide (koolide spordibaaside vähesus, regionaalne ebahühtlus, spordiharrastuse struktuurile mittevastavus) likvideerimise etappi, tasakaalustamise etappi, mille kõrval toimib suhteliselt omasoodu erasektori initsiatiiv ja ressursid.

1.3. Spordiehitiste edendamise problemaatikat Eestis

Hetke sportimisvajadustele ja lähituleviku prognoose arvestavat terviklikku analüüsi Eesti spordiehitiste ja sportimispaikade kohta pole tehtud. Ühelt poolt on mõnel viimasel aastal eksploatatsiooni antud kümneid saale, tervisekeskusi, ujulaid, spordihalle rääkimata Saku Suurhallist ja Lilleküla jalgpallistaadionist, on lisandunud väiksemaid harjutusruume. Teisalt puuduvad mitmeski paigas elementaarsed rajatised (koolide spordisaalid ja ujulad, laste mänguväljakud, liikumisrajad jms.) ning mõnede spordiobjektide ehitamiskavad ületavad selgelt optimaalse taseme nii spordiala harrastuse ulatuse kui ka Eesti ühiskonna tänase rahalise suutlikkuse poole pealt. Mitmetes ekspertide seas tehtud SWOT analüüsid (vt. näiteks EOK aruanne 1997-2000) tuuakse ühe Eesti spordi nõrkusena välja ka spordibaaside vähesust, mahajäämust. Edasine nõuab aga täpsustamist – kui suurt ja millist vähesust?

Linnade ja maakondade (spordi) arengukavad sisaldavad tavaliselt küll spordiobjektide ehitamise loetelu, kuid mitte põhjendusi ja sisulist tervikvisiooni.

Äärmuslikuks näiteks võib pidada Tallinna Volikogu otsust eraldada pealinna spordiehituste toetusest kuni aastani 2007 ligi veerand jäähallide tarvis. Veerand spordialale, mille kandepind moodustab noorte seas vaevalt 1% ümber ega pääse n.ö. pildile kogu elanikkonna liikumisharrastuse struktuuris, ei kannu ka kesk-ja vanemaerialiste tervisesporti? Samal ajal jääb Lasnamäe mitmekordselt maha nii teistest linnaosadest kui ka vabariigist tervikuna oma spordibaaside läbilaskevõime poolest, välja ehitamata on linna liikumisradade võrk, pooleli jalgrattateede rajamine, ülerahvastatud koolide võimlad jms. Linnakodanike meelisalad (peale ujumise, käimise ja jalgrattasõidu) on hoopis ujumine, võimlemine (aeroobika, atleetvõimlemine), pallimängud...

Hädavariandiks võib hinnata ka V Eesti Spordi Kongressi spordibaaside sektsiooni lõppdokumendis sisalduvat spordibaaside investeerimise “kolme laine” printsiipi – esindusobjektid, maakondade tervisespordikeskused, õppeasutuste spordisaalid. Spordibaaside võrgustik peaks olema eelkõige piirkonniti optimaalne (vajadused ehk vastupidised lainetele) ning “laineline” lähenemine iseenesest pole adekvaatne, küll aga senitundmatu.

Praegusel etapil, mil investeerimisrahasid napib põhieesmärgi – spordiharrastuse olulise laiendamise – saavutamiseks, tuleks kontsentreeruda spordirajatiste läbilaskevõime suurendamisele iga elaniku jaoks ja rahuldada tippspordi vajadused eeskätt edukatel spordialadel. Mida, kui palju ja kuhu ehitada, esmajoones ehitada?

Mis puudutab sportimist ja liikumist looduses, siis praegu kehtiv asjaõigusseadus ja igapäevane õigus lubab (teatud piirangutega) kõigil looduses viibida. Praktikas see nii ei ole ja heaks tavaks on saanud spordiürituste ja eramaadel asuvate alade kasutamises maaomanikega kokku leppida. Probleemiks on see suusatamisel, jalgrattasõidus, jooksmisel, orienteerumisel, matkamisel jms. Üldiselt saadakse veel maaomanikega kokkuleppele ilma tasuta, aga tunda on selle probleemiks muutumist. Saaremaal ja Eesti rannikualadel (eriti lääne Eestis) on palju maaomanikke, kes ei luba oma maadel võistluste läbiviimist. Nendes piirkondades on paljudes kohtades tõkestatud ka randa pääsemine. See probleem vajab lahendamist, olgu siis jäigal moel nagu seda on juba paljudes maades (näiteks Iirimaa, Inglismaa jt) tehtud ja kus sellist õigust, nagu igapäevane õigus ei rakendata.

Sportimis- ja liikumistingimused kujunevad looduslike ja tehistingimuste summana. Maapiirkondades ja väiksemates linnades on looduslik sportimis- ja liikumiskeskond igapäevaselt paremini kättesaadav kui suurlinnades. Väiksemate linnade ja alevike elanike vajadusi on ka tehisrajatiste osas kergem rahuldada. Eestis varem läbiviidud uurimused on näidanud, et väikelinnade vajadused spordisaalide ja ujulate järele on kohati paremini rahuldatud kui Tallinnas (Arvisto jt. 2002). Et suurlinnade vajadusi sportimispaikade osas elaniku kohta on raskem rahuldada töötati Saksamaal “Kuld Plaanis” välja normatiivid, mis nägid kuni 20 000 elanikuga väikelinnades spordibaasides elaniku kohta palju rohkem kasulikku spordipinda (1,97 m² ja 3,46 m²) ette kui linnades, mille elanike arv küündis üle poole miljoni. Sama oli ka ujulate osas väikelinnades oli normid suuremad kui suurlinnades (Golden Plan Ost).

Kõrgtiheda asustusega suurlinnades ei ole piisavalt võimalusi sportimiseks, mängimiseks ja liikumiseks peale selleks spetsiaalselt ehitatud baaside või eraldatud maaalade. Tihe liiklus, vabade kruntide vähesus (kusjuures trendiks on nende pidev vähenemine) ja parkivatest autodest ummistatud tänavad seavad suurlinna elanikele liikumiseks ja sportimiseks omad piirid. Selleks, et vabas õhus liikuda või sportida tuleb suurlinna elanikel linnast lahkuda, mis tekitab autode laviine ja seda eriti nädalalõppudel. Väikelinnade või maapiirkondade looduslike tingimusi suurlinnadesse ei loo, kuid olukorda on võimalik teatud piirides parandada. Eelkõige on selleks vaja olemasolevate looduslike tingimuste mängu, liikumis- ja spordi tarbeks kasutuselevõtu, samuti elamukvartalites ja linnaosades sportimiseks maaalade eraldamine. Akuutne on see kõigepealt Tallinnas, Tartus ja veel mõnes Eesti suuremas linnas. Üldiselt on Eesti linnades veel varasema linnaplaneerimise käigus sääraseks otstarbeks eraldatud maaalaid nii et need tuleks lihtsalt korrastada või broneerida tuleviku tarbeks.

Mugava ja inimkeskse linna planeerimise seisukohast on harrastusspordile mõeldud spordiehitised (ujulad, tervisespordikeskused, spordisaalid jms) soovitatav ehitada elamurajoonidesse või nende vahetusse lähedusse, võimalusel loodusesse ja neile peab olema tagatud hea ligipääs. Selliste spordikomplekside ümbruses kujunevad välja sportimispiirkonnad. Näiteks 10 000 elanikuga ja väiksemad linnad ning alevid kujutavad endast ühte sportimispiirkonda. Mitmes mõttes kujutab ka näiteks Tallinna Väike-Õismäe linnaosa, tänu kompaktsusele (ringikujulisele planeeringule) endast

oma 35 000 elanikuga ühtset sportimispiirkonda, samas kui näiteks Viljandi umbes 21 000 elanikuga on madalama, hoonestuse ja hajusama asustusega ning jääb pindalalt suureks, et olla üks sportimispiirkond. Väiksemate linnade alevite ja maapiirkondade puhul on spordibaasi ümbruses elanikkonna kontsentratsioon väiksem kui suuremates linnades. Seetõttu on väiksemate kompaksete paikkondade, mis moodustavad sportimispiirkonna, vajadusi spordibaaside kasuliku pinna osas, kergem katta kui suurtes linnades. Väiksemad linnad nagu Haapsalu, Keila ja alevid kujutavad endast enamasti sportimispiirkondi. Sportimispiirkond ei pruugi kattuda ühe administratiivüksusega vaid kujuneda, sõltuvalt elanikkonna paiknemisest, ka erinevate administratiivüksuste piirialadel. Mis puutub sportimispiirkonna suurust meetriliselt, siis seda on raske täpsustada, aga põhimõtteliselt peab ka selle kasutamine mahtuma ajaliselt inimese igapäevase vaba aja liikumise piiridesse.

Spordirajatiste ehitamise planeerimisel tuleb arvestada spordiharrastuse struktuuriga, ennekõike laialdaselt levinud ja traditsioonilisteks muutunud spordialade vajadustega. Siingi võiks tuua naabermaa Soome näite, kus spordi riikliku toetuse suuruse esmasteks kriteeriumideks on ala harrastamise massilisus, organiseeritus ja tegevuse ulatus ning aktiivsus. Nii on Soome suuremateks toetusesaajateks Soome Pallimänguliit (1 340 000), Soome Võimlemis- ja Spordiseltsid SvoLI (1 195 000), Soome Jäähokiliit (900 000), Soome Suusaliit (783 000) ja Soome Orienteerumisliit (585 000) euroga, kellest võimlemis- ja orienteerumisliit on oma toetuse ära teeninud ennekõike just tegevuse ulatuse, organiseerituse (palju erinevaid võistlusi ja rahvaspordi üritusi) ning massilisusega. Samu kriteeriume võiks kasutada ka meil.

Võrdsete võimaluste tagamise põhimõttest lähtuvalt tuleb hoolitseda ka erivajadustega inimestele sportimisvõimaluste loomise ja kergesti kättesaadavuse eest. Puuetega inimestele on vaja komplektseid rajatisi, kus saab tegelda mitmete aladega. Harjutamispaigad peavad olema erinevatele puuetele ümberkohandatavad. Säärastes kompleksides peaks olema ka koosviibimise ja puhketoad.

Funktsionaalsus, turvalisus ja hea juurdepääsetavus on jätkuvalt spordirajatiste võrgustiku väljakujundamisel tähtsad.

Uute spordirajatiste ehitamisel tuleb lähtuda erinevate spordialade võistlusmäärustest. Kõigile väikese tegelejate arvuga aladele on oma keskuste rajamine ilmselt

ebamajanduslik. Seetõttu on vaja polüfunktsionaalseid ehitisi, mida saab kergesti erinevateks vajadusteks kohandada

Uued spordirajatised tuleb projekteerida ja ehitada nii, et need oleksid võimalikult energiasäästlikud, väikeste ülalpidamis- ja hoolduskuludega. Sama tuleb silmas pidada ka vanade spordiehitiste renoveerimise ja ümberehituste puhul.

Tähelepanu tuleb pöörata ka spordiehitiste turvalisuse tagamisele. Liikumisparkade lubade- ja piletite kontrollisüsteemid vajavad täiustamist samuti nagu tuletõrje ja teised elanike kaitsesüsteemid.

Inimesed elavad erineva suurusega ja hoonestustihedusega linnades, liitlinnades, eeslinnades, linnade lähiümbruses, (kust inimesi käivad linnades tööl, koolis jne.), külades ja maakohtades. Kõik need erinevad oma asustustiheduselt ja liigendatuselt, mis sõltub lisaks asustustüübile veel paljudest muudest asjaoludest nagu looduslikud tingimused (veekogud, mäed, metsad) ja suurematest tehisrajatistest, raudteed, kiirteed, lennuväljad jms. Spordirajatise asukoha planeerimisel on heaks tavaks (see tava on ka kasulik) saanud selle püstitamine kohta, mis välistab üksikute kasutajagruppide maksimaalrõudmiste täitmist, rajatise teeninduspiirkonnas. Samas peab selles elama paras hulk rahvast. Tallinnas Haaberstisse kerkinud spordirajatised on Tabasalu, Tiskre, Harku ja teisi selle piirkonna areneva elamurajoone silmas pidades õigesti paigutatud. Nimetatud spordibaasid asuvad Harju Maakonna ja Tallinna piiril ning on paljudele Harju maakonna elanikele isegi paremini kättesaadavad kui Tallinna linna elanikele. Need baasid on suuremas osas erakapitali valduses, kuid samasuguse olukorraga, kus spordibaasi parim asukoht on mitme omavalitsuse piirimail peavad arvestama ka omavalitsused ning olema spordiehitiste rajamisel koostööks valmis. Lisaks territoriaalsetele põhjustele peaks väiksemad omavalitsused tegema spordirajatiste ehitamisel ja haldamisel koostööd ka rahalistel kaalutlustel. Staadionite, spordihallide, ujulate ja muude spetsrajatiste ehitamine ja eksploatatsioon ei ole väiksemate omavalitsuste puhul alati otstarbekas.

2. UURIMUSES PÜSTITATUD ÜLESANDED

Lähtudes ülaltoodud problemaatikast ja seisukohtadest ning arvestades spordikorralduse praktika vajadusi seati käesoleva töö ette järgmised ülesanded:

1. Selgitada diferentseeritult spordirajatiste kvantitatiivset teenindusvõimsust ja selle tüpoloogiat.
2. Püüda spordirajatiste omandisuhteid üldistada.
3. Selgitada spordirajatiste paiknemise vastavust elanikkonna tihedusele ja spordiharrastuse struktuurile.
4. Määratleda spordibaaside rajamise ja kasutamise trende.
5. Leida soovituslikke variante spordirajatiste võrgu miinimumi kujundamiseks.
6. Anda soovitused spordibaaside võrgu edasiarendamise kontseptsiooni väljatöötamiseks.

Nimetatud ülesannete täitmine eeldas Eesti Riikliku Statistikaameti andmebaasi adekvaatsust ja kasutamist, samuti Eesti Kultuuriministeeriumi spordiosakonna poolt teostatava spordiehitiste andmekartaardide kogumise lõpuleviimist. Paraku need ootused ei täitunud, sest statistikaandmed vajasis täpsustamist (osutusid ebatäielikeks või koguni valedeks) ning spordiehitiste andmekartaardid laekusid hilinemisega ning nendegi vastavust tuli üsna suures osas üle kontrollida.

3. UURIMUSE METOODIKA JA ANDMEKIRJELDUS

Maakondade ja suuremate linnade spordirajatiste võrgustiku kaardistamisel kasutati lähtematerjalina Kultuuriministeeriumi poolt 2000. aastal kogutud andmestikku Eesti spordirajatiste kohta, millele lisandus 2001. ja 2002. aastal juurde ehitatud või renoveeritud rajatiste nimekiri. Kuna Kultuuriministeeriumist saadud andmestik oli suures osas puudulik ning mainitud uute ja renoveeritud ehitiste nimekiri sisaldas üldjuhul vaid renoveerimise või ehituse maksumust puudutavaid andmed, täiendati olemasolevat andmestikku Olümpiakomitee veebilehekülje www.sport.ee andmete põhjal. Nende kahe allika põhjal koostatud spordirajatiste andmebaas sisaldab kokku 2872 objekti. Mainitud andmebaasist puuduvad aga Tallinna spordirajatised, mille andmed võeti 2002. aastal TPÜ Spordisotsioloogia laboris läbiviidud uuringu

“Tallinna spordiorganisatsiooni toimimine ja spordirajatiste võrgu kujundamine” (M. Arvisto jt, 2002) jaoks koostatud Tallina spordibaaside andmestikust, mis põhines Tallinna Spordi- ja Noorsooameti andmebaasis olevate spordirajatiste nimekirjal. Uuringu käigus leidis antud nimekiri TPÜ magistrandi Marek Miku poolt olulist täpsustamist, suures osas internetist saadud (www.infoweb.ee) info põhjal. Kontrolliti üle ka algandmetes olevad kontaktandmed ning täpsustati spordibaaside suurust ja muud vajalikku informatsiooni. Mainitud uuringu käigus kokkupanud Tallinna spordibaaside andmestik sisaldab 418 spordirajatist, millele lisati andmete täpsustamisel Kultuuriministeeriumi ja Olümpiakomitee andmetike põhjal veel 15 välisväljakut (12 tennise- ja 2 käsipalliväljakut ning 1 sulgpalliväljak). Seega sisaldab kogu käeoleva uuringu aluseks võetud spordirajatiste andmestik ühtekokku 3305 objekti. Kuna käesoleval, 2003. aastal on valminud mitmeid uusi spordiehitisi ning ka 2002. aasta seisuga koostatud andmebaasis on mitmeid erinevatest allikatest võetud andmete vastuolulisusest ja puudulikkusest tulenevaid vajakajäämisi, ei saa uurimuse aluseks olnud andmestikku aga täielikuks pidada. Kultuuriministeeriumi ja Olümpiakomitee andmete põhjalikkus ja täpsus varieerub suuresti eri maakondade ja linnade lõikes, kusjuures kõige puudulikumad on Tartu linna ja kõige täpsemad Kohtla-Järve ja Narva andmed.

Spordibaaside teoreetilise läbilaskevõime määratlemisel jaotati spordibaasid kahte põhigruppi - sisebaasideks (spordisaalid, spordihallid ja siseujulad) ning välisbaasideks (staadionid, erinevad välisväljakud, kergejõustikusektorid ja võimlemislinnakud). Sisebaaside sportimisvõimalused iseloomustavad Eesti kliimaoludes aga sportimisvõimalusi tervikuna välisbaasidest oluliselt rohkem.

Spordibaaside üldine teoreetiline läbilaskevõime arvestati meetodika kohaselt, kus sisebaaside keskmiseks lahtiolekuajaks võeti 12 tundi päevas kuuel päeval nädalas, välisbaasides vastavalt 10 tundi päevas ning samuti kuus päeva nädalas. Inimese kohta nädalas oli sportimiseks arvestatud 3 tundi.

Teoreetiline läbilaskevõime nädalas (inimesi):

$$L = L\ddot{U} \times t \div t^1$$

- L – teoreetiline läbilaskevõime nädalas
- L $\ddot{U}$ – spordirajatise üheaegne teoreetiline läbilaskevõime (mahtuvus)
- t – spordirajatise lahtiolekuaeg nädalas (tundides)
- t¹ – sportlasele planeeritud keskmine kasutamisaeg nädalas (tundides)

Koolide sisespordibaaside teoreetilise läbilaskevõime arvutamisel arvestati ka kehalise kasvatus tundidega (õpilase kohta 2 tundi nädalas). Koolide siserajatiste puhul oli kehalisele kasvatusle arvestatud 40 tundi nädalas, seega võeti nende üldise läbilaskevõime arvutamisel arvesse vaid ülejäänud 32 tundi, mis jäi koolitunniväliseks sportimiseks.

Sõltuvast baaside liigist ja spordialast seoti sportimisele määratud aeg harjutamiseks vajaliku ruumiga (enamasti m²). Järgnevalt ongi välja toodud erinevad kriteeriumid ruumikasutuse arvestamisel.

Vastavalt Ujula Tervishoiunormidele ja –eeskirjadele (Kinnitatud Vabariigi Valitsuse 11. Juuli 1996.a. määrusega), millega määratleti basseini veepindala ühe inimese kohta (sportlik ujumine 8,5m²; terviseujumine 6,5m²), võeti basseini läbilaskevõime arvestamise aluseks inimese kohta 7,5m². Ujulade puhul jäid arvestamata lastebasseinid ja teised väiksemad ujulad pikkusega 10 meetrit või vähem, kuna need kujutavad endast pigem supluskohti ning on ka suures osas (nt. lasteaia basseinid) kinnised.

Välisstaadionide puhul arvestati läbilaskevõimeks 60 inimest tunnis, sõltumata staadioni suuruselt. Jalgpalli välisväljaku puhul loeti teoreetiliseks läbilaskevõimeks 40 inimest tunnis, kusjuures arvesse ei võetud staadionitel olevaid jalgpalliväljakuid; sisejalgpalli- ja hokiväljakul 20 inimest tunnis. Korvpalli, võrkpalli ja käsipalli väljakute puhul arvestati teoreetiliseks läbilaskevõimeks 15 ning kergejõustiku ja teiste (palliplatsidest) suuremate spordiväljakute puhul 20 inimest tunnis. Sisehallide

puhul oli läbilaske arvestuslik ühik tunnis 100 inimest. Spordisaalide puhul lähtuti saali tüübist ning seal harrastatavatest spordialadest (vt. tabel 1). Alla 100 ruutmeetriste saalide korral arvestati 10 m² kohta 1 inimene. Spetsiifilised spordirajatised nagu lasketiir, slaalomimägi, kardirada, ratsaspordibaas ning sõudmise ja aerutamise keskused jäeti spordibaaside teoreetilise läbilaskevõime arvestusest välja.

Tabel 1. Spordibaaside läbilaskevõime määratlemise alusnäitajad.

	AEG nädalas			RUUM Üheaegne läbilaskevõime
SISE	avatud 72 tundi, 3 tundi inimese kohta			
	--- “---	Ujula		Inimese kohta 7,5 m ²
	--- “---	Pallimängusaalid		
	--- “---		36*18 m ja suuremad	30 inimest
	--- “---		vähemalt 24*12 m	15 inimest
	--- “---		vähemalt 100 m ²	10 inimest
	--- “---	Jõu-, aeroobika-, poksi-, võimlemis-, maadlus- ja judosaalid ning alla 100 m ² saalid	10 m ²	1 inimene
	--- “---	Tennis, lauatennis, sulgpall		3 inimest
	--- “---	Squash		2 inimest
	--- “---	Sisehall		100 inimest
VÄLIS	60 tundi avatud, 3 tundi inimese kohta	Staadion		60 inimest
	--- “---	Jalgpalliväljak (v.a. staadionil)		40 (sise 20) inimest
	--- “---	Korvpalli-, võrkpalli-, käsipalli väljak		15 inimest
	--- “---	Hoki- ja uisuväljak		20 inimest
	--- “---	Tennise ja sulgpalli välisväljak		3 inimest
	--- “---	Kergejõustiku vm suurem välisväljak		20 inimest
	--- “---	Kergejõustiku sektor (kaugushüpe, kuulitõuge)		10 inimest

		jms)	
	--- “---	Võimlemislinnak ja -väljak	15 inimest

4. SPORDIEHITISTE JA LIKUMISPAIKADE VÕRGU ARENDAMINE

4.1. Spordiehitiste võrk ja selle perspektiivne arendamine

Spordiehitisi loetletakse Eestis üle 3000, mis tähendab, et ühe rajatise kohta tuleb ligikaudu 4600 inimest (Soomes vastav näitaja 175). Arvestusmetoodika pole antud juhul küll päris ühene. Kui meil on liikumispaiku arvestusest veelgi väljas, siis Soomes on arvel ka kõikvõimalikud väljakud ja kohaldatud liikumisrajad. Ent järeldada võib - ka Soomes ei ole veel sportimispaiku ülearu kuigi nende absoluutset kasvu enam ei taotleta. Meie rahva massilise spordiharrastuse suurendamiseks on rajatiste poole pealt veel pikk tee käia.

Liikide kaupa võttes oleme loetlenud (täpsustanud riikliku statistika andmeid) 55 täismõõtmega ja 284 väiksemat staadioni (vt. lisa nr 3); 165 suurt (18x30m ja suuremad), 284 keskmist (12x24m) ja 312 väiksemat (vähemalt 100m²) spordisaali ning peale nimetatute suhteliselt suur arv väiksemaid ja puudulike andmetega esitatud harjutusruume – 245 (vt. lisa nr 1). Suuri ujulaid (50m) on Eestis 3; 25m pikkuseid 62 ja väiksemaid 21, millele lisanduvad lastebasseinid (36) (vt lisa nr 2). Nende põhiliste ja spordiharrastust kandvate sisespordibaaside rajamine on kiirenenud just viimastel aastatel kui võrrelda vastavaid arve aastatega 1988 ja 1999. Nii loetleti 1988.aastal 46 ujulat, 19 täismõõtmelist staadioni, 481 võimlat; 1999.aastal 66 ujulat, 55 täismõõtmelist ja 266 väiksemat staadioni ning 142 suurt, 249 keskmist ja 193 väiksemat saali. Valminud on spordihalle ja suurenenud välisrajatiste arv, kuid viimaste osa pole aastaringse harrastuse kindlustamisel otsustav ning nende (eriti väljakute ja liikumisradade) arvelevõtmine nõuab veelgi kontrollimist.

Kuivõrd rahuldab spordibaaside hulk ja liigiline struktuur spordiharrastuse tänast päeva, aga eriti just tulevikuperspektiivi, mis suunas edasist kavandada – sellele aitab adekvaatsemat vastust leida spordirajatiste läbilaskevõimete ja pindalade arvutamine suhtes elanike arvu ja tihedusega, samuti spordiharrastuse struktuuriga. Käesoleval juhul on esitatud need üldised kalkulatsioonid.

Spordibaaside teoreetilised läbilaskevõimed suuremate linnade (Tallinn, Tartu, Narva, Kohtla-Järve, Pärnu ja Viljandi) ja maakondade lõikes on toodud järgnevatel tabelitel (Tabel 2 ja 3):

Tabel 2. Spordibaaside teoreetiline läbilaskevõime (%).

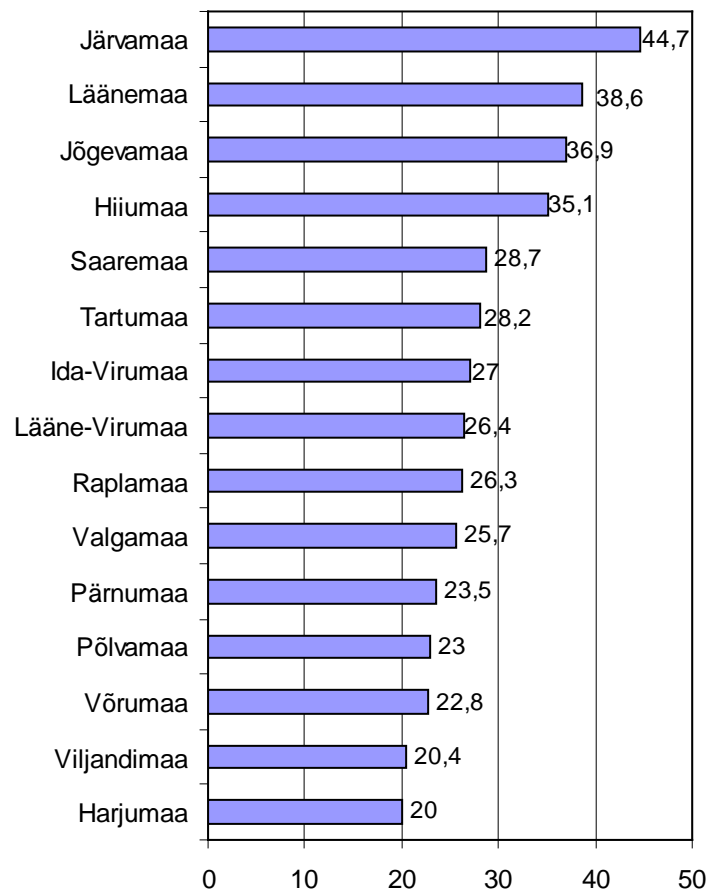
Linn	Sisebaasid	Välisbaasid	Sise- ja välisbaasid
Tallinn	18,6	23,6	42,2
Tartu	30,7	20,4	51,1
Narva	11,9	28,5	40,4
Kohtla-Järve	35,7	67,5	103,2
Pärnu	24,9	59,6	84,6
Viljandi	23,8	62,9	86,7

Tabel 3. Spordibaaside teoreetiline läbilaskevõime maakonniti (maakonnad koos nende alla kuuluvate linnadega) (%).

Maakond	Sisebaasid	Välisbaasid	Sise- ja välisbaasid
Harjumaa	20	30,6	50,6
Hiiumaa	35,1	89,7	124,9
Ida-Virumaa	27	63,5	90,5
Jõgevamaa	36,9	135,9	172,9
Järvamaa	44,7	86	130,7
Läänemaa	38,6	130	168,6
Lääne-Virumaa	26,4	62,3	88,7
Põlvamaa	23	98,7	121,8
Pärnumaa	23,5	73,2	96,7
Raplamaa	26,3	85,7	112
Saaremaa	28,7	81,5	110,3
Tartumaa	28,2	34,1	62,3
Valgamaa	25,7	101,5	127,2
Viljandimaa	20,4	108	128,4
Võrumaa	22,8	89,3	112,1
Kogu Eesti	24,8	58	82,8

Toodud arvnäitajad põhinevad eeldusel, et ühele harjutajale kulub 3 tundi aega nädalas, kusjuures harjutustundide maht on viidud suhtesse elanike arvuga antud paikkonnas. Tabelis toodud arvude puhul kannavad olulisemat informatsiooni eelkõige nende omavahelised suhted, sest kõikide maakondade ja linnade kohta on teostatud analoogseid arvutusi. Võimaliku teenindusmahu hindamiseks peaksime lisama võistlussportlaste tunduvalt suuremat treeningtundide arvu, samuti vähendama elanike arvu spordisaale mitte kasutatavate aastakäikude (eelkooliealised ja vanurid) võrra. Arvestades võistluspordis osalejate (ca 70000) tundidemahuks 6 ja tippportlastele (ca 1500) 9 ning lahutades väikelaste ja vanurite orienteeruvast arvust (200000) tuleneva tundide mahu, peaks tabelis toodud näitu suurendama umbes 7% võrra. Reaalset vajadust peegeldava läbilaskevõime saamiseks on saadud arvu vajalik

poole võrra vähendada, sest töö ja õppetöö ajal spordibaase reeglina kasutada ei saa – tegelik harjutamise aeg langeb 5-7 tunnisele ajavahemikule spordibaasi teoreetilise lahtioleku ajast. Esitatud loogikat järgides rahuldaksid näiteks Tallinna sisebaasid umbes 13 % elanikest, Tartu, Narva, Kohtla-Järve, Pärnu ja Viljandi linna puhul aga vastavalt 19, 10, 21, 16 ja 15 %. Ligilähedaselt selles suurusjärgus (10-20%) meil ka regulaarselt intensiivse koormusega harjutajaid on (noored ja täiskasvanud kokku). Tabelis esitatud suhtarvudele toetudes ilmneb üsna ebaühtlane sisebaasidega varustatus nii maakondade kui linnade kaupa. Olukorrast annab ülevaate alljärgnev joonis (joonis 2).

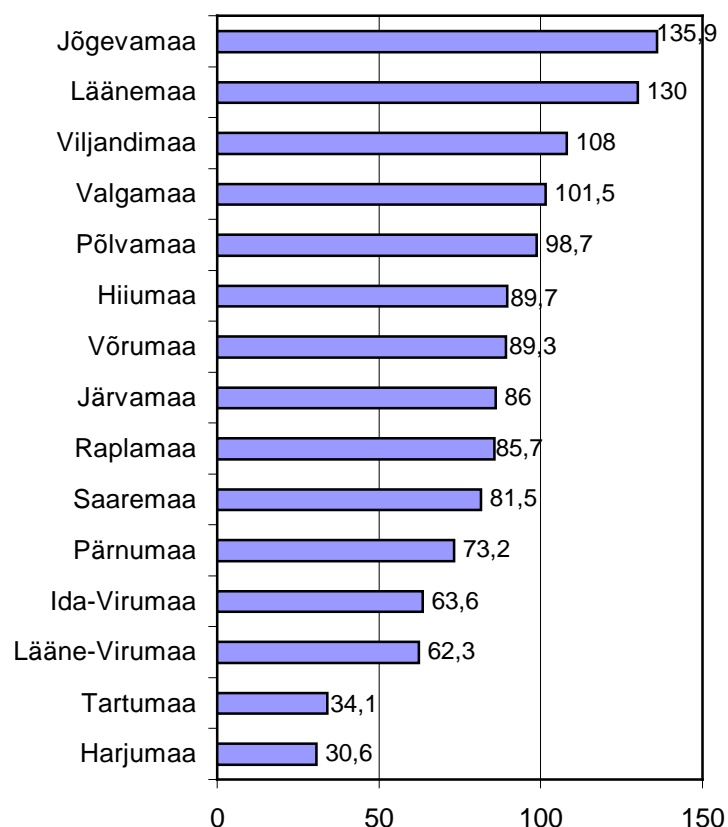
JOONIS 2. Sisebaaside teoreetiline läbilaskevõime maakondade lõikes (%).

Sisebaasidega paremini varustatute gruppi võiks kanda Järvamaa, Läänemaa, Jõgevamaa ja Hiiumaa, seevastu peaaegu poole kehvem on olukord Harjumaal (koos Tallinnaga), Viljandimaal, Võrumaal, Põlvamaal ja Pärnumaal. See oleks üldpilt. Teada aga on, et mida rohkem hajali asustus, seda enam spordibaase vaja läheb

(vaatamata ka transpordi arengule) ning seda enam peaks baaside läbilaskevõime vastama elanike arvule piirkonnas.

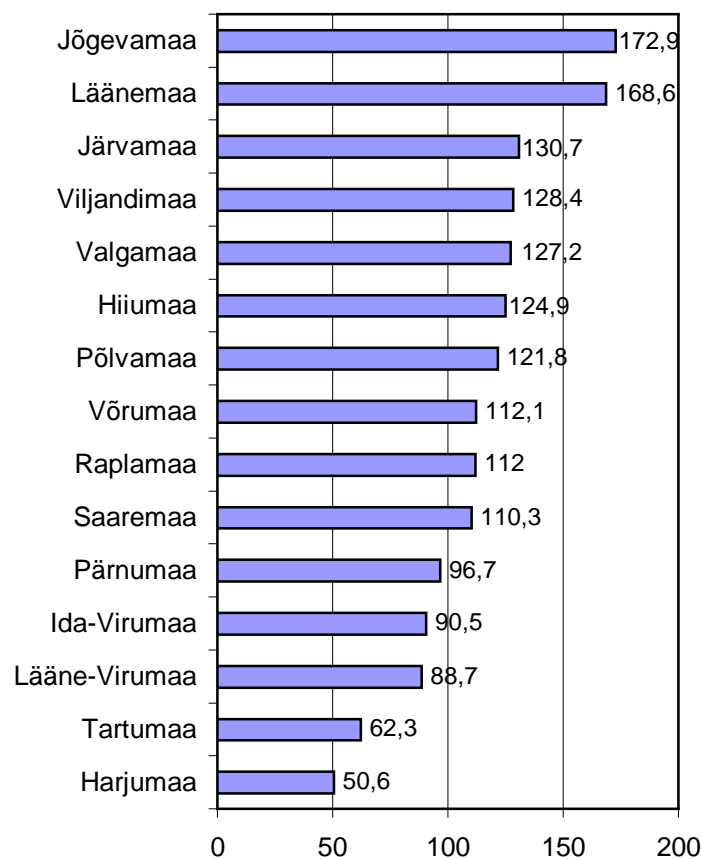
Välisbaaside läbilaskevõime varieerub veelgi enam kui sisebaaside oma, nagu on näha ka järgnevalt jooniselt nr 3.

JOONIS 3. Välisbaaside teoreetiline läbilaskevõime maakondade lõikes (%).

Linnade puhul on eristatav jagunemine kaheks – Tallinn, Tartu ja Narva on tublisti (peaaegu 3 korda) kehvemad seisus kui Kohtla-Järve, Pärnu ja Viljandi (lisa nr. 7). Kolm Eesti suuremat linna vajavad välisbaase ilmselt rohkemgi kui väiksemad, kuid eriti Tallinna puhul kerkib küsimus – on veel selleks maad jäänud? Üldiselt aga välisbaaside läbilaskevõime suurendamist absoluutses mõttes pole vajalik taotleda, küll aga on oluline saavutada nende adekvaatne paigutus ja parem kvaliteet.

Arvestades sise- ja välisbaaside koond läbilaskevõimet, on maakondade järjestus mõnevõrra erinev (vt joonis 4).

JOONIS 4. Sise- ja välisbaaside teoreetiline läbilaskevõime maakondade lõikes (%).

Koondläbilaskevõimet vaadates tuleb aga arvesse võtta seda, et välisrajatiste läbilaskevõime suurus ei kompenseeri oluliselt sisebaaside läbilaskevõimsust, nii ka nende näitajate kokkulöömine on rohkem sümboolne, võib olla koguni eksitav.

Täiendavaks mõõduks sisebaaside teenindusvõimsuse hindamisel kasutati antud töös (normatiivse näitajana on ta sageli põhikriteerium) ka pindalade (saalid, ujulad) arvestamist.

Tervikuna ei saa Eesti sportimistingimusi halvaks pidada. Need vastavad küllalt hästi praegusele spordiharrastusele, aga ei tohi unustada, et see tase on madal. Probleemid tekivad niipea kui Eesti elanikkond muutub harrastusspordi osas aktiivsemaks. Kui jõutakse säärase näitajateni nagu need on Saksamaal (60%) või Soomes, Rootsis. Saksamaal on 1960. aastal välja töötatud ja 1990 aastani kehtinud spordisaalide ning ujulate sportimispinna normatiivid elaniku kohta. Direktiiv nägi kuni 20 000 elanikuga linnas ujulapinda ette 0,023 m² elaniku kohta ja üle 100 000 elanikuga linnades 0,01 m² elaniku kohta. Spordisaalide normiks oli 0,37 m² elaniku kohta

väiksemates linnades ja 0,265 m² suuremates linnades. Selle normiga võrreldes on paremas olukorras Jõgevamaa (0,33 m² , Järvamaa, 0,32m² ja Läänemaa. 0,31m². Kesisem on olukord Tartumaal 0,18 m², Lääne-Virumaal 0,17m². Linnades on kasulikku saalipinda elaniku kohta vähem Tallinnas ja Narvas 0.10 m².

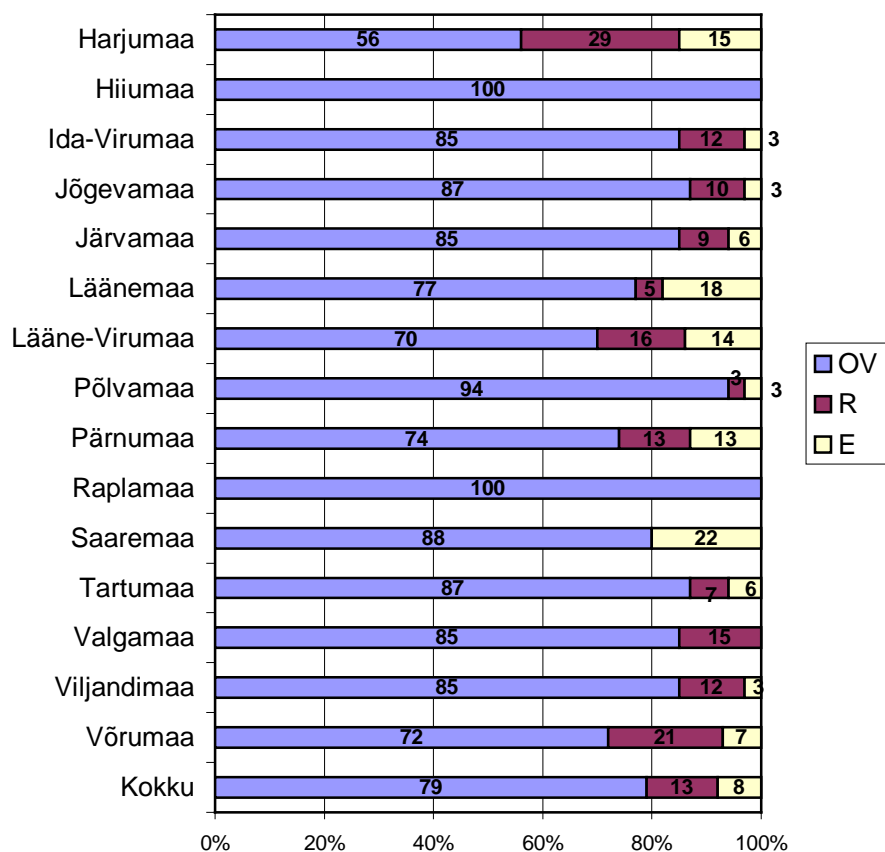
Saksamaast märgatavalt madalama spordiharrastajate hulgaga Eestis on üle kahe korra kesisemate tingimustega hakkama saadud. Sama näitab ka võrdlus normatiividega, kus arvestatakse kui palju võiks olla elanike ühe ujula või staadioni kohta. Normiks loetakse Saksamaal ühte ujulat 10 000 elaniku kohta. Tallinnas tuleb üks ujula 20970 inimese kohta, Tartus 12642, Narvas 13623, Kohtla-Järvel 942, Pärnus 15013 ja Viljandis 20608 elaniku kohta. Paljud väiksemad piirkonnad (Keila, Hiiumaa, Sillamäe jt) on ujulapinna poolest suurematega võrreldes paremas olukorras, ja vastavad kunagi Saksamaal kasutatud normatiivide 0,01 m² elaniku kohta Normi, milleks loetakse ühte staadioni 40 000 elaniku kohta, arvesse võttes on Eesti staadionidega varustatud paremini kui ujulatega ja ka staadionide osas on väiksemad piirkonnad paremal järjel. Suuremates linnades on olukord järgmine. Tallinnas on üks staadion 6869, Tartus 16856 elaniku kohta, Narvas 6811, Kohtla-Järvel 3925, Pärnus 6434 ja Viljandis 5152 elaniku kohta. Viimased on juba väga hea näitajad.

Täismõõtmega staadionite osas on samuti tagasihoidlikumad näitajad suuremates linnades. Tallinnas on üks täismõõtmega staadion 99609, Tartus 33713, Narvas 68117, Kohtla –Järvel 47106, Pärnus 45040 ja Viljandis 20608 elaniku kohta. Maakohtadest on halvemas seisus Jõgevamaa 38060, Pärnumaa 30169, Saaremaa 35746 ja Valgamaa, kus on üks staadion 35479 elaniku kohta. Arvestades, aga ka mittestandardsete staadionidega on staadionide osas Eesti tervikuna küllalt hästi varustatud.

Spordialade harrastamise struktuuri silmas pidavalt on otstarbekas orienteeruda järgmistes proportsioonides. Eestis on harrastatavaid spordialasid üle 100, 2002. aasta statistikaaruande põhjal 109 kusjuures umbes poolte alade harrastamisel domineerib siserajatis (ca 70000 inimest). Spordiklubidesse kuuluvate sportlaste arvukuse alusel harrastab 10 massilisemat ala umbes pool kõigist tegijaist, järgmisele 20 alale paigutub neid 25% ning ülejäänud 25% jaguneb 80 ala vahel. Spordiklubide statistika peegeldab peaaesjalikult organiseeritud (gruppides) tegutsejaid, kuid mitmetel spordialadel (ujumine, suusatamine, jalgrattasõit jms) on omal käel harjutajaid isegi

kümneid kordi rohkem. Seda on vajalik spordirajatiste võrgu adekvaatsel kavandamisel eriti arvestada ning taoline info peaks põhimõtteliselt laekuma rahvaküsitluste kaudu.

Erasektori valduses olevate spordibaaside kohta on teavet ebapiisavalt, nad on mõneti arvestusest kõrvale jäänud. Kultuuriministeriumi spordirajatiste andmebaasi põhjal (vt. joonis nr. 5) kuulub siserajatistest erasektorile üksnes 8%, suhteliselt rohkem Saaremaal (22%), Läänemaal (18%), Harjumaal (15%) ja Lääne-Virumaal (14%). Kõikide sisespordibaaside omanikuks Hiiumaal ja Raplemaal on kohalik omavalitsus ning erasektori käes pole ka ühtki spordirajatist Valgamaal.

JOONIS 5. Sisebaaside jaotus omanike järgi (%). Allikas Kultuuriministeriumi spordirajatiste andmebaas.

Erasektori roll ja individuaalne sporditarbimine näitab aga kasvutendentsi ning seepärast on alust prognoosida ka erasektori osakaalu tõusu spordibaaside haldamisel ja valdamisel lähitulevikus.

5. JÄRELDUSED, SOOVITUSED, EDASISED UURIMISÜLESANDED

1. Spordiehitisi Eestis on nii üldiselt läbilaskevõimelt kui arvuliselt ja pindala poolest elaniku kohta n.ö. võrreldaval kesk Euroopa tasemel (näiteks Saksa ja Poola normatiivid) ja sisebaaside läbilase vastab kogu Eesti lõikes regulaarselt harrastajate hulgale (10-20% elanikkonnast).
Juhul kui seada eesmärgiks regulaarselt spordiharrastajate arvu kahekordistamine (Eesti 5. Spordikongressi otsus), siis on vajalik ka liikumisradade kõrval tõsta oluliselt sisebaaside läbilaskevõimet.
2. Spordibaasidega varustus paikkonniti on liiga erinev, kuni kahekordselt. Suuremates linnades on elaniku kohta sportimisruumi vähem, eriti Narvas ja Tallinnas (esmajoones Lasnamäe linnaosas).
Kuigi orienteeruvad normid teistes maades osundavad sellele, et mida suurem keskus seda vähem sportimispinda elaniku kohta, jääb nimetatud linnade sportimispind soovituslikule normatiivsusele oluliselt alla. Ka välisbaase, mis omavad linlasele erilist tähtsust on tunduvalt vähem Narvas, Tallinnas ja Tartus.
3. Maakondadest on sisebaaside läbilaske võimelt halvimas olukorras Viljandi, Võru, Pärnu ja Põlva maakonnad
4. Omamata antud töö põhjal täit ülevaadet koolide spordibaaside kohta, saab teoreetiliselt järeldada, et kõigi koolide spordibaaside väljaehitamine vähendaks ka baaside paiknemise ebahühtlust, sest koolide asukohad seostuvad üldjuhul elanikkonna tihedusega.
5. Massiline spordiharrastus koondub paarikümnele spordialale, mille vajadused tuleks esmajoones rahuldada, ehitistega katta. Seejuures poleks vaja lisada näiteks staadione seevastu ujumise nõudlus on jätkuvalt suur ja basseine ka alla soovitusliku normatiivse.
6. Kasutatud arvutusmetoodikad (läbilaskevõime, pindala, baaside arv elaniku kohta) spordibaaside võrgu hindamisel, andsid põhimõtteliselt samasuunalisi tulemusi, see tähendab täiendavad üksteist, kusjuures informatiivsemaks näitajaks võib hinnata läbilaskevõime näitajat.
7. Uurimus tõi esile ka spordiehitiste statistilise andmebaasi lünklikkuse (eriti Tartu linna andmed, liikumisradade arvestus jms.) ning arvestuskriteeriumide mõningase erineva mõistmise (staadionide, väikeste saalide ja välisväljakute

liigitamine). Esineb vastuolulisust Kultuuriministeeriumi ja EOK andmebaaside vahel (näiteks saalide mõõtmel). Väga puudulik on eraspordibaaside arvelevõtmine. Kultuuriministeeriumi poolt kasutusele võetud andmekaartide puhul osutus "muu" liiga laiaks kategooriaks, mida on vaja liigendada. Soovitatav oleks andmekaartidele lisada ka väiksemate kui alla saja ruutmeetriste saalide arvestus.

8. Omavalitsustele kuulub 79% kõigist spordirajatistest, 13% on riigi- ja 8% eravalduses.
9. Spordiehituste püstitamise vajadused regiooniti on väga erinevad, mida kinnitasid ka meie poolt tehtud intervjuud piirkonna liitudes ning see on mõningases vastuolus spordikongressi pool aktsepteeritud nn kolme laine (esindusobjektid, tervisekeskused ja koolide spordirajatised) printsiibiga.

Antud töös käsitletud temaatika edasiarendamisel, oleks vaja:

- 1) korrastada ja täpsustada spordiehituste ametlikku andmebaasi, haarates sinna ka erasektori valduses olevad spordirajatised
- 2) teostada süvauuring kahes kuni kolmes maakonnas ja linnas, mis võimaldaks täpsemalt arvestada spordiharrastuse struktuuri ning välja selgitada orienteeruvaid, soovituslikke normatiive Eesti oludele vastavalt.

KASUTATUD KIRJANDUS

Aura, S. (1982) Huomispäivän kaupunki. Rakennuskirja Oy. Helsinki

Bucher, C., Krotee, M. (1993) Management of Physical Education and Sport. St. Louis, Mosby Year Book, 248.

Cejmer, M., Jaczynowsky, L. (1999) Instytucjonalne warunki sprzyjajace aktywnosci ruchowej ludnosci w miejscu jej zamieszkania. Warszawa, Akademia Wychowania Fizycznego, 43.

Eesti NSV tervistus- ja spordirajatised. (1988) Tallinn, Eesti NSV Riiklik Kehakultuuri- ja Spordikomitee, 31.

Eesti Olümpiakomitee tegevuse aruanne 1997-2000. Tallinn, EOK, 55.

Golden Plan Ost Memorandum Herausgeber: Deutscher Sportbund (DSB)
Richtlinien für die Schaffung von Erholungs-, Spiel- und Sportanlagen
Anleitung zur Sportstättenentwicklungsplanung
Frankfurt am Main, 2. Auflage, 1993 Layout: Graphic-Studio Muller, Köln
Herstellung: sb 67 verlags gmbh, Köln

Gratton, C., Taylor, P. (2001) Economics of Sport and Recreation. London . Spon Press, 71-73.

Houlihan, B., White, A. (2000) The Policy of Sports Development. London, Routledge, 10.

Jackson, E., Burton, T. (ed.). (1999) Leisure Studies. Prospects for the Twenty First Century. Pennsylvania, Venture Publishing, 323-332.

Liikuntapaikkarakentamisen suunta. Linjaukset. (2001) Helsinki, Valtion Liikuntaneuvosto, 4-9.

Maguire, J., Jarvise,G. and oth.(2002) Sport Worlds. A Sociological Perspective. Human Kinetics, 118-132.

Olson,J. (1997) Facility and Equipment Management for Sport Directors. Human Kinetics, 30.

Suomi, K. (1989) Liikuntasuunnittelun uudistaminen yhteissuunnittelulla. Otaniemi, YTK, 28-43.

Suomi, K. (2000) Jyväskylän kaupungin liikunta suunnitelma vuosille 2001-2010. Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto, 7-32.

Tervistusmaja, tervistuspaaviljon, tervistusruum, tervistusrada, universaalväljak. (1985) Rahvaspordi Vabariikliku Nõukogu materjalid, Tallinn, Kehakultuuri- ja spordikomitee.

LISAD

Lisa 1

Tabel 1. Saalide arv maakonniti.

Maakond	18*30m ja suuremad	vähemalt 12*24m	vähemalt 100m2	alla 100m2	täpne suurus teadmata	Kokku
Harjumaa	45	75	80	33	45	278
Hiiumaa	1	5	4	2	3	15
Ida-Virumaa	16	47	42	34	3	142
Jõgevamaa	10	13	15	6	4	48
Järvamaa	10	13	19	1	2	45
Läänemaa	4	12	13	13	1	43
Lääne-Virumaa	6	15	25	10	1	57
Põlvamaa	8	6	12	3		29
Pärnumaa	13	18	23	6	9	69
Raplamaa	4	12	8	4	2	30
Saaremaa	6	8	11	1	2	28
Tartumaa	21	31	25	9	32	118
Valgamaa	6	10	8	1	4	29
Viljandimaa	9	15	7	2	6	39
Võrumaa	6	4	20	1	5	36

Lisa 2

Tabel 2. Ujulate arv maakonniti.

Maakond	50m	25m	väiksema d	kokku	lastebasseini d	välisujula d
Harjumaa	2	25	4	31	18	2
Hiiumaa	-	-	-	-	-	1
Ida-Virumaa	-	9	6	15	1	-
Jõgevamaa	-	1	1	2	1	-
Järvamaa	-	4	1	5	4	5
Läänemaa	-	1	3	4	1	-
Lääne- Virumaa	-	3	-	3	2	-
Põlvamaa	-	1	-	1	1	-
Pärnumaa	-	5	1	6	1	3
Raplamaa	-	2	-	2	2	1
Saaremaa	-	2	1	3	2	-

Tartumaa	1	4	3	8	1	-
Valgamaa	-	2	-	2	1	5
Viljandimaa	-	2	1	3	-	1
Võrumaa	-	1	-	1	1	2

Lisa 3

Tabel 3. Staadionite arv maakonniti.

Maakond	Täismõõtmega (400m, 6-8 rada sirgel)	Väiksemad	Kokku
Harjumaa	8	80	88
Hiiumaa	-	3	3
Ida-Virumaa	7	39	46
Jõgevamaa	1	16	17
Järvamaa	4	12	16
Läänemaa	2	8	10
Lääne-Virumaa	6	16	22
Põlvamaa	2	13	15
Pärnumaa	3	19	22
Raplamaa	8	8	16
Saaremaa	1	14	15
Tartumaa	6	13	19
Valgamaa	1	11	12
Viljandimaa	4	18	22
Võrumaa	2	14	16

Lisa 4

Tabel 4. Lasketiirude arv maakonniti.

Maakond	Siselasketiirud				Välislasketiirud				Jahilasketiirud
	50m	25m	10m	kokk u	50m	25m	muu	kokk u	
Harjumaa	4	6	2	12	1	1	2	4	3
Hiiumaa	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Ida-Virumaa	4	6	5	15	2	2	1	5	4
Jõgevamaa	3	2	-	5	2	1	-	3	1
Järvamaa	2	3	1	6	-	-	-	-	4
Läänemaa	-	1	1	2	-	-	1	1	5
Lääne- Virumaa	1	3	-	4	-	1	1	2	1
Põlvamaa	1	1	1	3	1	-	-	1	1
Pärnumaa	-	2	-	2	1	-	2	3	3
Raplamaa	-	-	-	-	1	1	1	3	3
Saaremaa	1	2	2	5	-	-	-	-	1

Tartumaa	-	6	3	9	-	-	-	-	-
Valgamaa	2	3	-	5	2	-	-	2	2
Viljandimaa	-	2	-	2	3	-	-	3	-
Võrumaa	-	1	-	1	1	-	-	1	2

Lisa 5.

Tabel 5. Välisväljakute arv maakonniti.

Maakond	jalgpall (v. a. staadionitel)	korvpall	võrkpall	tennis	käsipall	statsionaarne uisuväljak	muu spordiväljak	kokku
Harjumaa	29	55	28	89	2	6	*	209
Hiiumaa	1	5	10	7	*	-	*	23
Ida-Virumaa	35	44	35	23	4	4	3	148
Jõgevamaa	9	31	31	9	1	3	6	90
Järvamaa	5	14	15	7	*	-	*	41
Läänemaa	14	17	15	15	*	2	3	66
Lääne-Virumaa	7	17	12	21	*	-	*	57
Põlvamaa	3	16	15	5	*	1	*	40
Pärnumaa	18	27	31	28	*	1	3	108
Raplamaa	5	15	12		*	1	*	33
Saaremaa	5	5	16	14	*	-	*	40
Tartumaa	14	22	22	14	*	6	1	79
Valgamaa	6	12	36	10	*	2	1	67
Viljandimaa	19	27	26	13	4	-	*	89
Võrumaa	5	22	16	6	*	-	*	49

Lisa 6

Tabel 6. Muude spordiehitiste arv maakondade lõikes

Maakond	Sisehallid	Spetsiaalsed liikumisrajad	Ratsabaasid	Sõudmis- ja purjetamis-keskused	Kardi- ja krossirajad	Võimlemis-linnakud	Golfiväljakud	Kurniväljakud
Harjumaa	3	32	7	4	4	*	1	2
Hiiumaa	-	3	3	2	3	*	*	*
Ida-Virumaa	4	32	1	1	7	2	1	*
Jõgevamaa	-	22	*	-	1	1	1	2
Järvamaa	1	18	2	-	7	*	*	*
Läänemaa	-	10	*	1	*	*	*	*
Lääne-Virumaa	1	35	*	-	1	*	1	*
Põlvamaa	-	8	*	1	*	*	*	*
Pärnumaa	1	36	*	4	3	*	1	1
Raplamaa	-	6	*	-	*	1	*	*
Saaremaa	-	5	1	3	*	*	*	*
Tartumaa	1	24	1	3	1	*	*	1
Valgamaa	1	34	*	-	1	2	*	*
Viljandimaa	1	35	1	2	*	9	*	1
Võrumaa	-	23	1	-	1	1	*	*

Lisa 7

Tabel 7. Spordirajatiste arv kuues suuremas linnas.

Rajatised	Tallin	Tartu	Narva	Kohtla-Järve	Pärnu	Viljandi
Saalid al. 18x30m	29	11	1	2	8	3
Saalid al. 12x24m	56	19	17	13	7	3
Saalid al. 100m ²	52	15	6	13	9	8
Saalid alla 100m ²	21	7	9	15	2	-
täpne suurus teadmata	39	32	-	-	6	4
Saalid kokku	197	84	33	43	32	18
Siseujulad 50m	2	1	-	-	-	-
Siseujulad 25m	14	4	1	4	2	1
Väiksemad siseujulad	3	2	3	1	1	-
Siseujulad kokku	19	7	4	5	3	1
Lasteaiabasseinid	12	1	1	-	-	-
Välisujulad	-	-	-	-	-	1
Sisehallid ja -maneežid	2	1	-	2	1	1
Siselasketiirud 50m	-	-	2	-	-	1
Siselasketiirud 25m	2	-	3	-	-	1
Siselasketiirud 10m	-	-	3	1	-	-
Siselasketiirud kokku	2	-	8	1	-	2
Välislasketiirud 50m	*	-	-	1	1	-
Välislasketiirud 25m	*	-	-	1	-	-
Muu pikkusega välislasketiirud	*	-	-	-	1 (35m)	-
Välislasketiirud kokku	1	-	-	2	2	-
Täismõõtmega staadionid	4	3	1	1	1	1
Väiksemad staadionid	54	3	9	11	6	3
Staadionid kokku	58	6	10	12	7	4
Jalgpalliväljakud (v.a. staadionitel)	13	6	2	15	12	6
Korvpalli välisväljakud	22	10	11	5	13	5
Võrkpalli välisväljakud	8	10	1	8	12	1
Tennise välisväljakud	60	10	5	4	16	6
Käsipalli välisväljakud	2	-	-	3	-	1
Statsionaarsed uisuväljakud	5	5	3	1	-	-
Muud välisväljakud	1	*	2	*	1	*

Välisväljakud kokku	111	41	24	36	54	19
Tervisespordirajad	9	9	2	*	3	3
Võimlemislinnakud	*	*	*	1	*	3
Ratsabaasid	4	1	*	-	-	-
Sõudebaasid	3	3	1	-	4	2
Kardi- ja motokrossirajad	2	*	1	1	*	*

Lisa 8

Tabel 8. Sisebaaside kuuluvus omanike järgi (%). Allikas Kultuuriministeeriumi spordirajateiste andmebaas.

Maakond	Saalid			Ujulad			Sisehallid			Sisebaasid kokku		
	OV	R	E	OV	R	E	OV	R	E	OV	R	E
Harjumaa	54	30	16	62	23	15	100	-	-	56	29	15
Hiiumaa	100	-	-	-	-	-	-	-	-	100	-	-
Ida-Virumaa	84	14	2	91	9	-	75	-	25	85	12	3
Jõgevamaa	85	11	4	100	-	-	-	-	-	87	10	3
Järvamaa	89	11	-	70	-	30	100	-	-	85	9	6
Läänemaa	81	5	14	-	-	100	-	-	-	77	5	18
Lääne-Virumaa	70	17	13	75	-	25	100	-	-	70	16	14
Põlvamaa	94	3	3	100	-	-	-	-	-	94	3	3
Pärnumaa	81	11	8	33	33	33	-	-	100	74	13	13
Raplamaa	100	-	-	100	-	-	-	-	-	100	-	-
Saaremaa	86	-	14	100	-	-	-	-	-	88	-	22
Tartumaa	86	7	7	100	-	-	-	100	-	87	7	6
Valgamaa	87	13	-	100	-	-	-	100	-	85	15	-
Viljandimaa	87	10	3	67	33	-	100	-	-	85	12	3
Võrumaa	72	21	7	-	-	-	-	-	-	72	21	7